

ПРИНЦИПИ СУЧАСНОЇ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Руслан Володимирович ЗЕЛЕНІН,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

В теоретико-правовій науці питання щодо принципів правової політики має дискусійний та полемічний характер, адже на концептуальному рівні не напрацьовано єдині універсальні та устояні погляди із зазначеного питання. Це й обумовлює дослідження принципів правової політики.

В науковій літературі вказується про те, що принципи правової політики – це вихідні визначальні ідеї, установки, що становлять моральнісну та організаційну основу виникнення, розвитку і функціонування правової політики [1, с. 52]. Принципи правової політики також характеризуються як система основних та визначальних ідей, що зумовлюють загальні підходи громадянського суспільства та державної влади щодо стратегічно орієнтованої діяльності у сфері правового регулювання соціальних відносин [1, с. 52].

До системи принципів правової політики можна віднести тільки ті положення, в яких розкривається головне, суттєве, основне у її змісті [2, с. 6]. Наприклад, визначення стратегічних і тактичних напрямів і перспектив розвитку законодавства, форм і методів правового впливу тощо [2, с. 6]. З урахуванням викладеного до принципів правової політики можна віднести: 1) принцип пріоритету прав і свобод людини; 2) принцип законності; 3) принцип соціальної необхідності та наукової обґрунтованості; 4) принцип забезпечення пропорційного співвідношення інтересів особи, суспільства та держави; 5) гуманістична спрямованість та демократичний характер інструментарію [2, с. 6].

Своєю чергою, В. Тернавська пропонує дещо інший підхід до формування принципів правової політики. Вона вважає, що їй притаманні специфічні принципи, до числа яких належать:

Принцип реалістичності правової політики, котрий вимагає від суб'єктів правотворчості враховувати співрозмірність поставлених при формуванні правової політики цілей та наявних для їх досягнення засобів в умовах існуючого соціально-економічного стану суспільства, його національних, релігійних і культурних традицій, моральнісних цінностей тощо [1, с. 53].

Наукова обґрунтованість правової політики [1, с. 53]. Суть даного принципу полягає у тому, що суб'єкти правотворчості повинні враховувати під час формування основ правової політики сучасні досягнення науки задля усунення прогалин у праві, визначення оптимальних шляхів вирішення проблемних питань та створення в цілому ефективного механізму правового регулювання [1, с. 53]. Крім того, нормативно-правові акти повинні обов'язково проходити наукову експертизу, де пропозиції і рекомендації науковців мають належним чином бути враховані [1, с. 53].

Принцип прогнозування сприяє передбаченню можливих у перспективі варіантів розвитку юридичних ситуацій, оскільки будь-яка концепція правової політики повинна враховувати як поточний момент стану соціальної дійсності, так і його динаміку, тенденції і перспективи подальшого розвитку, своєчасно реагувати на можливі зміни [1, с. 54].

Принцип послідовності передбачає, що правова політика повинна проводитися на основі довготривалих програм розвитку держави і суспільства, які планомірно будуть реалізовуватися спільно органами держави та інститутами громадянського суспільства [1, с. 54].

Принцип системності означає, що різні форми реалізації правової політики – правотворчої, правозастосовної, правоінтерпретаційної, доктринальної тощо, повинні знаходитися у матриці єдиної політики і бути узгодженими між собою [1, с. 55].

Принцип відповідності правової політики міжнародним принципам і стандартам зумовлює необхідність врахування позитивного досвіду зарубіжного законодавства та рекомендацій міжнародних співтовариств щодо дотримання прав людини в країні та забезпечення гарантій їх реалізації при розробці нормативно-правових актів [1, с. 55].

На думку О. Шмоткіна, правова політика може досягти своєї мети ґрунтуючись на певних принципах, тобто фундаментальних основах її будівництва і функціонування. Кожен із підвидів правової політики має свої принципи, які повинні ґрунтуватися на таких принципах загальнодержавної правової політики: справедливість, гуманізм, демократизм, об'єктивність, адекватність, оптимальність, доцільність, системність, цілеспрямованість, науковість, послідовність, ресурсна забезпеченість. На цих принципах має формуватися стратегія і тактика правової політики держави

На наш погляд, підходи М. Почтового, В. Тернавської та О. Шмоткіна не суперечать один одному, лише доповнюють розвивають уявлення щодо сучасних принципів правової політики. Водночас, в контексті питання щодо принципів правової політики України необхідно загадати про Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, укладену 27.06.2014, де зазначається, що повага до демократичних принципів, прав людини та основоположних свобод, як визначено, зокрема, в Гельсінському заключному акті Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 року та Паризькій хартії для нової Європи 1990 року, а також в інших відповідних документах щодо захисту прав людини, серед них Загальна декларація прав людини ООН 1948 року і Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, а також повага до принципу верховенства права повинні формувати основу внутрішньої та зовнішньої політики Сторін і є основними елементами цієї Угоди [4]. Забезпечення поваги до принципів суверенітету й територіальної цілісності, непорушності кордонів і незалежності, а також протидія розповсюдженню зброї масового знищення, пов'язаних з нею матеріалів та засобів їхньої доставки також є основними елементами цієї Угоди [4].

Список використаних джерел:

1. Тернавська В. М. Принципи сучасної правової політики України. Правова держава. 2018. № 32. С. 51-56.
2. Почтовий М. М. Принципи правової політики України. Право і безпека. 2009. № 5. С. 6-9.
3. Шмоткін О. В. Сутнісні елементи правової політики. Правова політика України: концептуальні засади та механізми формування : зб. матеріалів наук.-практ. конф. (Київ, 5 груд. 2012 р.) / за ред. О. М. Руднєвої, д. ю. н., проф. – К. : НІСД, 2013. С. 62-64.
4. Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, укладену 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.